

Fortsatt salg av paracetamol i butikk

Läkemedelsverket i Sverige har foreslått å fjerne paracetamoltabletter fra butikkene fordi det har vært en økning i antall henvendelser om forgiftning. Det er imidlertid ikke vist at salg i butikk fører til flere alvorlige forgiftninger eller dødsfall. Legemiddelverket mener derfor at et slikt tiltak ikke er nødvendig i Norge.

I Sverige ble det åpnet for salg av legemidler utenfor apotek i 2009 (1). Samme år ble størrelsen på reseptfrie pakninger med paracetamol redusert fra 15 g til 10 g (2). Forslaget om å fjerne paracetamoltabletter fra butikkene er basert på en økning i antall henvendelser om midlet til den svenske Giftinformasjonscentralen.

Det har vært en økning i slike henvendelser helt fra tusenårskiftet (3). I perioden 2006–13 steg antallet henvendelser fra helsepersonell som behandlet pasienter for paracetamolforgiftning fra 529 til 1 161 (4). Datagrunnlaget fra svenske sykehus og det svenske dødsårsaksregisteret er for upresist til at man kan vurdere utviklingen i antallet alvorlige forgiftninger, levertransplantasjoner eller dødsfall i perioden (3).

Situasjonen i Norge

I Norge åpnet man for salg av små pakker paracetamol (inntil 10 g) i butikk i 2003 (LUA-ordningen). Også i Norge har Giftinformasjonen sett en markant økning i antall henvendelser om midlet. I perioden 2004–13 steg det fra 600 til 1 452. I samme periode var det bare 17% økning i totalt antall henvendelser til Giftinformasjonen. Økningen i antall henvendelser om paracetamol her i landet har gjennom 2000-årene vært lik utviklingen i Sverige.

I en norsk studie fant man at antall henvendelser til Giftinformasjonen om paracetamolforgiftning økte betydelig etter innføringen av LUA-ordningen i 2003, men

«Paracetamol er et trygt legemiddel når det brukes riktig»

at dette ikke førte til flere sykehusinnleggelser på grunn av paracetamol og heller ikke til flere paracetamoldødsfall. Forfatterne kunne likevel ikke utelukke økt antall alvorlige paracetamolforgiftninger (5).

I en observasjonsstudie publisert i 2012 var det ingen økning i sykehusinnleggelser på grunn av paracetamolforgiftning i 2008–09 sammenliknet med 2003. Det ble ikke sett tilfeller av leversvikt, og de seks observerte dødsfallene skyldtes kombinasjonspreparater med kodein og paracetamol. Av totalt 116 forgiftninger kunne 82% knyttes til paracetamol kjøpt uten resept. Samme år utgjorde reseptfritt paracetamol 58% av totalsalget. Forfatterne konkluderte med at salg av midlet utenfor apotek ikke hadde ført til økning

i forgiftningsrate eller mortalitet knyttet til bruken (6).

I Norge er salget av paracetamol på resept økt i de senere år. Dette er en ønsket utvikling. Antall døgndoser som selges reseptfritt har holdt seg konstant etter innføringen av salg utenom apotek (LUA), men halvparten av det reseptfrie salget skjer nå i butikk (fig 1) (7–9).

Erfaringer fra andre land

I Storbritannia ble i 1998 størrelsen på reseptfrie pakninger begrenset til 16 g i apotek og 8 g i butikk. De første 11 årene etter endringen var det en signifikant nedgang i antall dødsfall knyttet til paracetamol, og en betydelig (men ikke signifikant) nedgang i antall levertransplantasjoner (10).

Danmark har hatt et høyere forbruk av paracetamol enn Norge og Sverige og flere forgiftninger i form av selvskading og selvmordsforsøk (11). I 2013 besluttet Sundhedsstyrelsen å redusere størrelsen på pakker med reseptfri paracetamol i apotek til 10 g (12). Foreløpig ser det ut til at tiltaket kan ha hatt en gunstig effekt på antall sykehusinnleggelser med forgiftning (13).

Oppsummering

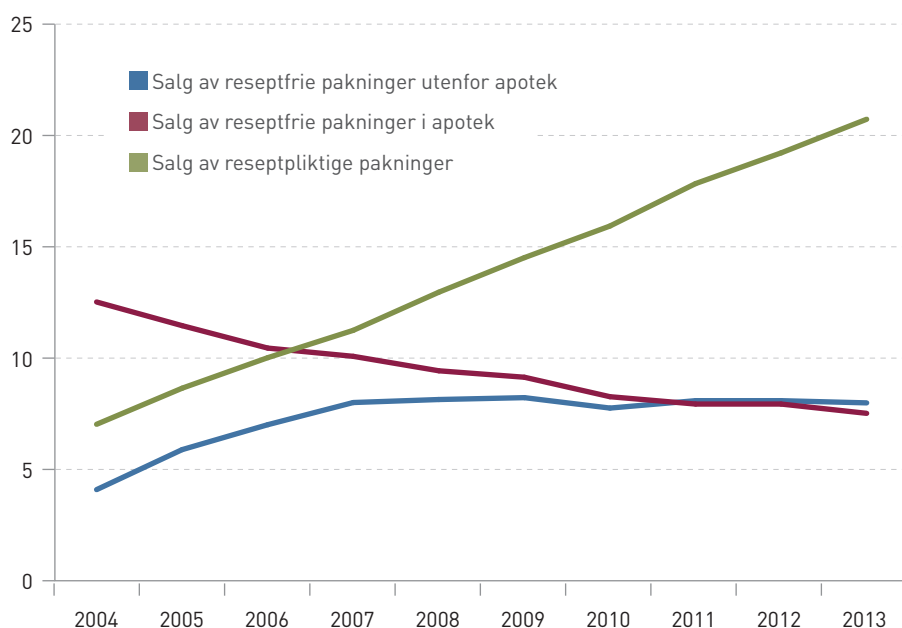
Data fra Sverige gir ikke noe klart svar på om salg av paracetamol utenom apotek fører til flere forgiftninger. I Norge noterer ikke Giftinformasjonen om henvendelsene skyldes bruk av reseptfri eller reseptpliktige legemidler, men tilgjengelige norske data tyder ikke på at paracetamol i butikk har ført til flere dødsfall.

Til tross for at innføring av salg i butikk skjedde på ulike tidspunkter (2003 og 2009), har antall henvendelser til giftinformasjonene økt parallelt i Norge og Sverige gjennom 2000-årene. Dette kan tyde på at økningen skyldes andre faktorer enn tilgjengelighet.

Dårligere tilgjengelighet til paracetamol kan føre til økt bruk av reseptfrie ikke-steroide antiinflammatoriske midler, som ibuprofen. Ibuprofen gir liten risiko for akutt forgiftning, men passer dårlig sammen med flere viktige legemidler og gir oftere alvorlige bivirkninger enn paracetamol. Økt bruk av ibuprofen er derfor ikke ønskelig ut fra et folkehelseperspektiv.

Paracetamol er et trygt legemiddel når det brukes riktig. Det gir sjelden alvorlige bivirkninger og kan brukes sammen med de fleste andre legemidler. Overdosering kan gi alvorlig leverskade, men ved behandling innen ti timer (ev. med acetylcystein) unngår man nesten alltid leversvikt (14).

DDD / 1 000 innbyggere / døgn

Figur 1 Salg av paracetamol i Norge 2004–13 [7–9]

Det er altså ikke vist at salg av paracetamol i butikk fører til flere dødsfall eller sykehusinnleggelser på grunn av forgiftning. Med dagens kunnskap er det derfor ikke grunnlag for å gjennomføre ytterligere restriksjoner på salget av paracetamol i Norge.

Gunnar Fløan Rimul

gunnar.rimul@legemiddelverket.no

Per Olav Kormeset

Dag Jacobsen

Sigurd Hortemo

Karen Marie Ulshagen

Gunnar Fløan Rimul (f. 1982) er cand.pharm. og forsker ved Avdeling for legemiddelutredning, Statens legemiddelverk.

Forfatter har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Per Olav Kormeset (f. 1962) er cand.pharm. og avdelingsdirektør ved Giftinformasjonen, Divisjon for miljømedisin, Nasjonalt folkehelseinstitutt.

Forfatter har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Dag Jacobsen (f. 1952) er spesialist i klinisk farmakologi, i indremedisin og i hjertesykdommer. Han er avdelingsleder ved Akuttmedisinsk avdeling, Oslo universitetssykehus, Ullevål, og professor ved Universitetet i Oslo.

Forfatter har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Sigurd Hortemo (f. 1954) er spesialist i allmennmedisin og i samfunnsmedisin og overlege ved Avdeling for legemiddelinformasjon, Statens legemiddelverk.

Forfatter har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Karen Marie Ulshagen (f. 1960) er cand.pharm. og seksjonssjef ved Avdeling for legemiddelutredning, Statens legemiddelverk.

Forfatter har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

2. Läkemedelsverket receptbelägger större förpackningar smärtstillande läkemedel och laxermedel. Läkemedelsverket 22.4.2009. www.lakemedelsverket.se/Alla-nyheter/NYHETER-2009/Lakemedelsverket-receptbelag-ger-storre-forpackningar-smartstillande-lakemedel-och-laxermedel/ (22.12.2014).
3. Höjer J, Karlsson-Stiber C, Landgren A et al. Paracetamolförgiftningar allt vanligare. Läkartidningen 2013; 110: CFW3. www.lakartidningen.se/Klinik-och-vetenskap/Rapport/2013/10/Paracetamolforgiftningar-allt-vanligare/ (22.12.2014).
4. Försäljning av paracetamol i tablettform tillåts endast på apotek. Läkemedelsverket 21.8.2014. www.lakemedelsverket.se/Alla-nyheter/NYHETER-2014/Forsaljning-av-paracetamol-i-tablettform-tillats-endast-pa-apotek/ (22.12.2014).
5. Haga C, Muan B, Cheung M et al. Paracetamolförgiftningar etter innføring av ny salgsordning. Tidsskr Nor Legeforen 2011; 131: 2115–8.
6. Lund C, Teige B, Drottning P et al. A one-year observational study of all hospitalized and fatal acute poisonings in Oslo: epidemiology, intention and follow-up. BMC Public Health 2012; 12: 858.
7. Legemiddelforbruket i Norge 2009–2013. Folkehelseinstituttet. www.fhi.no/dokumenter/6f9b71d72a.pdf (22.12.2014).
8. Legemiddelforbruket i Norge 2005–2009. Folkehelseinstituttet. www.fhi.no/dokumenter/51b02c12c3.pdf (22.12.2014).
9. Legemiddelforbruket i Norge 2004–2008. Folkehelseinstituttet. <http://www.fhi.no/dokumenter/542314a014.pdf> (22.12.2014).
10. Hawton K, Bergen H, Simkin S et al. Long term effect of reduced pack sizes of paracetamol on poisoning deaths and liver transplant activity in England and Wales: interrupted time series analysis. BMJ 2013; 346: f403.
11. Rasmussen LI. Hvor har Sundhedsstyrelsen hentet sin evidens henne? Ugeskr Læger 2013; 175: 160.
12. Smertestillende medicin skal på recept. Sundhedsstyrelsen 5.4.2013. <https://sundhedsstyrelsen.dk/da/nyheder/2013/smertestillende-medicin-skal-paa-recept> (22.12.2014).
13. Rasmussen LI. Færre forsøger selvmord med smertepiller. Politiken 30.9.2014. <http://politiken.dk/forbrugsliv/sundhedogmotion/ECE2410347/faerre-forsoeger-selvmoerd-med-smertepiller/> (22.12.2014).
14. Paracetamol – behandlingsanbefaling ved forgiftning. Utfyllende informasjon. Fra Giftinformasjonen 2014. Helsebiblioteket 28.10.2014. www.helsebiblioteket.no/forgiftninger/legemidler/paracetamol-behandlingsanbefaling-ved-forgiftning.utfyllende-informasjon--190842 (22.12.2014).

Litteratur

1. Receptfri handel utanför apotek. Läkemedelsverket. Sist endret 15.4.2014. www.lakemedelsverket.se/receptfrittbutik (22.12.2014).

Mottatt 12.12. 2014, første revisjon innsendt 12.1. 2015, godkjent 28.1. 2015. Redaktør: Erlend Hern.

Publisert først på nett.